

NOTAT

LABYRINT

ET TILBUD OM HURTIG HJÆLP TIL UNGE OG DERES
FAMILIER I FAXE KOMMUNE

HELLE HANSEN
TRONDUR MØLLER SANDØY

KØBENHAVN 2015

LABYRINT.ET TILBUD OM HURTIG HJÆLP TIL UNGE OG DERES FAMILIER I
FAXE KOMMUNE.

Afdelingsleder: Mette Deding
Afdelingen for Kontrollerede forsøg

© 2015 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

SFI-notater skal danne grundlag for en faglig diskussion. SFI-notater er foreløbige resultater, og læseren bør derfor være opmærksom på, at de endelige resultater og fortolkninger fra projektet vil kunne afvige fra notatet.

INDHOLD

1	BAGGRUND OG BESKRIVELSE AF LABYRINT-INDSATSSEN	5
	Baggrund for at opstarte Labyrinth-indsatsen	5
2	DATAINDSAMLING	9
	Forløb for dataindsamlingen	9
	Indhold i spørgeskemaet	10
3	RESULTATER	15
	Resultater af dataindsamlingen i Labyrinth	15
4	OPSAMLING OG PERSPEKTIVERING	25
	Opsamling og perspektivering	25
	LITTERATUR	27

BAGGRUND OG BESKRIVELSE AF LABYRINT-INDSATSEN

BAGGRUND FOR AT OPSTARTE LABYRINT-INDSATSEN

Labyrint er et 4-årigt projekt i Faxe Kommune, som har til formål at give en hurtigere hjælp til 12-17 årige unge med behov for særlig støtte samt deres familier. Projektet er en omlægning af den hidtidige indsats, og introducerer en ny samarbejdsform, der har fokus på hurtig hjælp både til den unge og forældrene. Støtten gives med henblik på, at den unge fastholdes i et almindeligt liv med familie, skole/uddannelse og fritidsinteresser.

Labyrint blev etableret på baggrund af en politisk beslutning om at omlægge ungeindsatsen i kommunen. I sagsfremstillingen står der: *Labyrint skal styrke indsatsen på ungeområdet samt nedbringe antallet af anbringelser. Formålet er at forebygge anbringelser ved at yde en udbygget og mere effektiv og kvalificeret lokal indsats. Idéen er at give en intensiv støtte i den første fase efter en underretning eller henvendelse til kommunen. Fokus er hurtigst muligt at normalisere den unges situation ved at få den unge tilbage i skole og familieliv og at fastholde den unge heri. Idéen er at forebygge en yderligere problemudvikling ved at yde støtte i sammenhæng med den børnefaglige undersøgelse.*

Der var med andre ord et ønske om at arbejde tværfagligt sideløbende med en § 50-undersøgelsesfase. Dels for at sikre en hurtig indsats og dels at sikre, at problemerne ikke eskalerede i undersøgelsesfasen.

BESKRIVELSE AF INDSATSEN

Labyrint er en indsats med et tværfagligt samarbejde, hvor forskellige fagpersoner – socialrådgivere, psykologer, ungemedarbejdere, familie-

konsulenter, misbrugsrådgivere og relevante konsulenter – samles på det daværende Ungecenter Solhjem (nu Ungecenter Labyrinth)¹. Indsatserne, som ligger forud for en eventuel § 50-undersøgelse, kan variere både i indhold, form og intensitet. Formålet er at hjælpe familien med at mindske problemerne og enten helt afhjælpe behovet for en § 50-undersøgelse eller gøre den efterfølgende foranstaltning mindre indgribende. Projektet introducerer en ny måde at arbejde med de unge, i alderen 12-18 år, som hidtil har været tilknyttet Børn og Unge afdelingen i Faxe Kommune, fordi der har været (eller er) bekymring for den unges trivsel og udvikling.

LABYRINT FORLØBET

De unge og deres forældre visiteres til Labyrinth på et teammøde i Børn og Unge afdelingen. Typisk sker det på baggrund af en underretning fra den unges skole eller andre samarbejdspartnere, som er bekymret for den unges trivsel, adfærd eller kriminalitet. Forældre og unge kan også henvende sig direkte til sagsbehandlerne, hvis de er bekymrede.

Labyrinth tilbyder en bred indsats i de første 4 måneder efter henvendelsen/underretningen. Processen starter med en eller to afdækkende samtaler, hvor familiens og den unges billede af situationen tydeliggøres. Der kan også afholdes et netværksmøde, hvor relevante personer omkring den unge deltager, fx en skolelærer. Herefter udarbejdes en foreløbig handleplan, som angiver, hvordan man i den kommende periode vil arbejde på en forandring af situationen. Handleplanen afspejler den unges/familiens udfordringer og vil indeholde et eller flere af de følgende elementer:

- Samtaler med sagsbehandleren med henblik på en børnefaglig undersøgelse
- Samtaler til forældre med familiekonsulenter, hvor der gives råd og vejledning omkring samspil og konfliktløsning
- Psykologisk rådgivning til den unge
- Deltagelse i værkstedsaktiviteter med tilknyttet ungemedarbejder
- Samtale med fritidsvejleder
- Samtale med misbrugskonsulent
- Støtte til at vende tilbage til skolegang/uddannelse

Både undersøgelsen og den efterfølgende indsats planlægges i et tæt samarbejde med forældrene og den unge. Forældrenes og den unges oplevel-

1. I sommeren 2014 blev Ungecenter Labyrinth flyttet til andre lokaler. I samme omgang blev sagsbehandlerne også flyttet, så de nu sidder sammen med deres afdeling, og således ikke længere fysisk sammen med Labyrinth. Desuden skete der en omorganisering af hele myndighedsområdet (fra 0 år til død – Socialcentret), så det blev samlet under samme leder og på samme adresse. Dette giver en bedre koordinering ved overgangen fra børne- til voksensystemet.

ser og vurderinger indgår i det skriftlige arbejde, som er resultatet af undersøgelserne.

Når den unge/familien har været tilknyttet Labyrint i 3-4 måneder laves en faglig vurdering af indsatsen og den unge/familiens videre behov for støtte. Såfremt der er behov for langvarig støtte samles oplysningerne i en egentlig børnefaglig undersøgelse (jvf. servicelovens § 50), og der udarbejdes en handleplan for den videre støtte. Dette skal skabe mulighed for en udbredt tværfaglighed i hjælpen til den unge, og der er indlagt faste møder med tværfaglig sparring og drøftelse. Ved den første samtale vil sagsbehandleren derfor indhente samtykke fra den unge og familien til, at der indledes et samarbejde med de fagpersoner, som måtte være relevante i den konkrete situation.

SFI'S ROLLE

I sommeren 2013 indgik SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd et samarbejde med Faxe Kommune og ledelsen i Labyrint. Formålet var, at SFI på et objektivi grundlag skulle vurdere, hvilke unge og familier der henvises til Labyrint, og hvad deres problemstillinger var.

Ved projektets start var forventningen, at der ville blive 60-80 unge og deres familier indskrevet i projektperioden, og at der ville være mulighed for at følge deres forløb. Forskellige forhold har dog betydet, at der er kommet væsentligt færre besvarelser end forventet ind. Der er i alt 13 besvarelser af spørgeskemaet til den unge, 10 besvarelser af spørgeskemaet til forældrene og 12 besvarelser af spørgeskemaet til sagsbehandlerne. Af hensyn til de unges og familiernes anonymitet rapporteres der i de følgende kapitler derfor ikke om baggrundsvariable eller resultater, hvor forskellige besvarelser kombineret, så det er muligt at gennemskue, hvilke familier der er tale om.

DATAINDSAMLING

FORLØB FOR DATAINDSAMLINGEN

Dataindsamlingen i Labyrint er foregået i samarbejde mellem SFI og Faxe kommune. I dialog med Faxe Kommune om formålet og indholdet i Labyrint har SFI designet og opstillet de anvendte spørgeskemaer, der indeholder en blanding af baggrundsvariable og validerede instrumenter². Medarbejderne i Labyrint har været ansvarlig for, at skemaerne blev udfyldt.

Der er lavet tre forskellige spørgeskemaer: et til den unge, et til den unges biologiske forældre(eller den person, der har forældremyndighed) og et til den unges sagsbehandler, som skulle udfyldes efter endt forløb. Fælles for skemaerne er, at fokus er på at afdække de unges trivsel og den udvikling, der sker, mens de modtager indsatsen.

Dataindsamlingen var tilrettelagt således, at forældrene og den unge udfyldte spørgeskemaerne til det første møde i Labyrint. Der var en medarbejder til stede, som kunne være behjælpelig ved den unges udfyldning af spørgeskemaet i tilfælde af, at vedkommende havde behov for hjælp. Spørgeskemaerne blev indsamlet elektronisk fra sommeren 2013 til januar 2015.

2. Validerede instrumenter er standardiserede redskaber til dataindsamling (spørgeskema, interview, fysiske tests eller observation), der lever op til forskellige kvalitetskrav vedr. validitet og reliabilitet. Instrumenterne vil typisk være udviklet til screening og udredning i forhold til at igangsætte en indsats eller måling af outcomes.

INDHOLD I SPØRGESKEMAET

Der indgik som nævnt tre spørgeskemaer i projektet, som sammen med de validerede instrumenter, der blev brugt, er nærmere beskrevet herunder.

SPØRGESKEMA TIL DEN UNGE

Temaerne i spørgeskemaet til de unge tager udgangspunkt i de områder, som Labyrint gerne vil udvikle – derfor er spørgeskemaet bredt og sigter på at kunne indfange forandring indenfor en bred vifte af problemstillinger. Meningen med et bredt fokuseret skema er at kunne indfange både eksternaliserede problemer (fx problemer med relationer og adfærd) og internaliserede problemer hos de unge (fx social isolation, selvskaide og negativ selvopfattelse). De unge udfyldte spørgeskemaet uden forældrenes tilstedeværelse, men med hjælp fra en medarbejder fra Ungecenter Solhjem, hvis det var nødvendigt. Der var dog altid en medarbejder til stede, mens de udfyldte spørgeskemaet.

Spørgeskemaet til den unge dækker følgende temaer:

- *Den unges trivsel og hverdagsliv:* skoleliv, fritidsliv, relationer (familie, netværk, venner), ensomhed, kriminalitet, forbrug af alkohol og stoffer, BMI og kropsopfattelse.
- *Adfærdsmæssige og psykologiske temaer:* humør, følelser, selvskaide, selvmord, adfærdsproblemer, oplevelser af sammenhængskraft og mening i tilværelsen og selvopfattelse.

Spørgeskemaet til de unge indeholdt de to validerede instrumenter: Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og WHO-5, der er beskrevet senere i kapitlet.

SPØRGESKEMA TIL FORÆLDRENE

Da behandlingen sigter på den unge, fokuserer spørgeskemaet på udvikling af forældrenes relation til den unge. Skemaet handler således både om forældrens oplevelse af den unges trivsel og problemer, hvordan forældrene har det i forældrerollen samt relationen mellem ung og forælder.

Spørgeskemaet til forældrene dækker følgende temaer:

- *Forældrenes trivsel:* fysisk og psykisk helbred, forbrug af alkohol og stoffer.
- *Forældrenes opfattelse af den unges trivsel og problemer:* oplevelse af den unges adfærd og humør (emotioner).

- *Relationen mellem ung og forælder*: relationens kvalitet, konflikter og konfliktløsning, involvering i den unge, oplevelse af forældreskabet og stress i forbindelse med forælderrollen.

Spørgeskemaet til forældrene indeholdt de to validerede instrumenter: Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), så vi havde mulighed for at sammenligne de unges egen opfattelse af deres problemer og forældrenes samt Parental Stress Scale, der måler forældrenes trivsel i forælderrollen. Begge instrumenter er beskrevet senere i kapitlet.

SPØRGESKEMA TIL SAGSBEHANDLEREN

Sagsbehandleren skulle svare på et spørgeskema ved endt behandling. Spørgeskemaet var kort og fokuserede på, hvor motiverede familien havde været, deres fremmøde, og hvorvidt der havde været udefrakommende forhold, der havde påvirket deres forløb i Labyrint. Dette kunne eksempelvis være: skilsmisse, flytning eller sygdom.

VALIDEREDE INSTRUMENTER

I spørgeskemaet anvender vi validerede instrumenter, der er testet, valideret og anvendt i internationale forskningssammenhænge, så vi er sikre på, at vi måler de forhold, vi ønsker med størst mulig præcision.

STRENGTHS AND DIFFICULTIES QUESTIONNAIRE (SDQ)

For at kunne måle de unges emotionelle og adfærdsmæssige problemer, hyperaktivitet, relationer til kammerater og prosociale adfærd har vi brugt det standardiserede screeningsredskab, Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) i spørgeskemaerne til de unge selv og forældrene. SDQ bruges til at måle børns og unges personlige styrker og svagheder og anvendes i mange lande (fx Sverige og England). Det gør målingsredskabet velegnet til sammenligninger på tværs af lande og kulturer. SDQ-skalaen er udviklet i England af Goodman (Goodman, 1997) og består af et skema med 25 spørgsmål, der måler fem forskellige aspekter af barnets eller den unges personlige styrker og svagheder. Skemaet dækker fire problemområder og et styrkeområde:

1. Emotionelle problemer
2. Adfærdsproblemer
3. Hyperaktivitet/uopmærksomhed
4. Problemer i forholdet til jævnaldrende.
5. Styrkeområde (prosocial adfærd).

SDQ er det samlede mål for sociale og psykiske problemer. Både inden for hvert område og samlet opnår barnet et pointtal, der statistisk indike-

rer henholdsvis normal adfærd, adfærd uden for normalområdet eller et grænseområde derimellem (Goodman, 1997).

Svarmulighederne til hvert spørgsmål er ”passer ikke”, ”passer delvist” og ”passer godt”. Spørgsmålene bliver scoret således, at ”passer ikke” giver 0 point, ”passer delvist” giver 1 point, og ”passer godt” giver 2 point. 5 af spørgsmålene i de 4 problemområder er dog omvendt scoret, da de er positivt formulerede. Scoren udregnes for de 4 problemområder og det enkelte styrkeområde hver for sig, og disse kan antage værdierne 0-10. Den samlede SDQ-score beregnes som summen af scoren af de 4 problemområder og kan antage værdierne 0-40. Herefter er det muligt at inddele besvarelsene i 3 kategorier, ”indenfor normalområdet”, ”i grænseområdet” og ”uden for normalområdet”. Grænserne for kategorierne varierer med svarpersonerne og kan findes på SDQ-hjemmesiden ³ (Goodman, 1997).

Ved at bruge SDQ-spørgsmålene har vi mulighed for at sammenligne resultaterne fra Labyrint med andre undersøgelser. Eksempelvis Dialogprojektet⁴, hvor de unge modtager en forebyggende foranstaltning og SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn, hvor de unge er anbragt.

WHO-5

Spørgeskemaet til den unge indeholder WHO-5⁵, der er et velkendt mål for trivsel, både i Danmark og internationalt. Det er simpelt at anvende, og der er efterhånden mange erfaringer, der taler for, at det er et pålideligt mål for personers trivsel (Bech, 2011; McDowell, 2010). Det består af 5 spørgsmål om, hvordan testpersonen har følt sig tilpas i de seneste to uger. WHO-5 måler graden af positive oplevelser og kan anvendes som et mål for personers generelle trivsel eller velbefindende.

Den unge skal til hvert udsagn svare, i hvilken grad udsagnet stemmer overens med deres egen oplevelse inden for de sidste to uger på en 5-points-skala (5 = hele tiden, 4 = det meste af tiden, 3 = lidt mere end halvdelen af tiden, 2 = lidt af tiden og 1 = på intet tidspunkt). Pointtallet beregnes ved, at tallene i de afkrydsede felter lægges sammen, og at summen derefter ganges med 4, hvilket giver et tal mellem 0 og 100. Jo flere points, jo højere trivsel. Hvis tallet er under 50, kan testpersonen være i risiko for depression eller at være udsat for en længere varig stressbelastning

3. Læs mere på: <http://www.sdqinfo.org/>

4. Dialogprojektet evaluerede 23 forebyggende foranstaltninger i 10 kommuner, der dækker aldersgruppen 0-22 år. Formålet med projektet var at tilvejebringe og systematisere viden om kommuners praksis, erfaringer og resultater i forhold til det forebyggende arbejde med udsatte børn og unge. Læs mere i 'God praksis i det forebyggende arbejde' (Lausten m.fl., 2013).

5. Læs mere om WHO-5 på: www.who-5.org/

PARENTAL STRESS SCALE (PSS)

I spørgeskemaet til forældrene er der blandt andet fokus på oplevelse af forældreskab. Dette måles ved Parental Stress Scale eller PSS⁶, der er et forælderapporтерings-instrument med 18 spørgsmål, som måler den belastning forældre oplever i forhold til at have børn. PSS kan anvendes til børn både med og uden kliniske problemer i alderen 0-18 år (Berry & Jones, 1995). PSS måler både positive og negative elementer.

Positive elementer:

- Følelsesmæssige
- Berigende
- Udviklende

Negative elementer:

- Ressourcekrav
- Mangel på muligheder
- Restriktioner

Forældrene bliver spurgt om, hvor enige eller uenige de er i udsagn omkring deres generelle forhold til deres barn/børn. Svarformatet er en 5-punkts-skala: 1 = Meget uenig; 2 = Uenig; 3 = Hverken uenig eller enig; 4 = Enig og 5 = Meget enig. De otte positivt formulerede spørgsmål scores omvendt, således at den samlede score går fra 18-90, hvor høje værdier er udtryk for højere niveau af belastning i forælderrollen.

6. PSS er udviklet i USA af Judy Berry og måler glæde eller positive følelser eller oplevelser ved forældreskab (følelsesmæssige benefits, berigelse, personlig udvikling) og negative komponenter (krav på ressourcer, opportunity costs, begrænsninger). Læs mere om Parental Stress Scale her: <http://www.personal.utulsa.edu/~judy-berry/parent.htm>

RESULTATER

RESULTATER AF DATAINDSAMLINGEN I LABYRINT

Der er som førnævnt tre forskellige spørgeskemaer; et til den unge, et til den unges biologiske forældre (eller den person, der har forældremyndighed) og et til den unges sagsbehandler, der skulle udfyldes efter endt forløb. Der er i alt 13 besvarelser af spørgeskemaet til den unge, 10 besvarelser af spørgeskemaet til forældrene og 12 besvarelser af spørgeskemaet til sagsbehandlerne. Af hensyn til de unges og familiernes anonymitet rapporteres der ikke baggrundsvariable eller resultater, hvor forskellige besvarelser kombineret, så det er muligt at gennemskue, hvilke familier der er tale om.

Kapitlet er opdelt på de temaer, som spørgeskemaerne indeholder. Under hvert tema beskrives først resultaterne fra den unges besvarelse og derefter forældrene. Hvor det er muligt sammenlignes den unges og forældrenes besvarelser for at se, hvorvidt der er forskelle i, hvordan eksempelvis den unges problemer opfattes. Til sidst præsenteres resultaterne af spørgeskemaet til sagsbehandleren.

DE UNGES VANSKELIGHEDER

Den unge er målgruppen for Labyrint, og deres problemer er derfor helt centrale for det arbejde, der laves i indsatsen. I dette afsnit ser vi på den unges personlige styrker og svagheder ved hjælp af SDQ-spørgsmålene. Tabel 3.1 viser forældrenes og den unges egen vurdering af dennes personlige styrker og svagheder, både for de 5 underkategorier (emotionelle

problemer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet, problemer i forhold til jævnaldrende og prosocial adfærd) og den samlede SDQ-score.

TABEL 3.1

Forældrenes og den unges vurdering af den unges vanskeligheder på de enkelte områder og den samlede SDQ-score. Antal.

	Forældre	Den unge
<i>Emotionelle problemer</i>		
Indenfor normalområdet	2	11
I grænseområdet	1	2
Uden for normalområdet	6	0
<i>Adfærdsproblemer</i>		
Indenfor normalområdet	5	8
I grænseområdet	2	3
Uden for normalområdet	2	2
<i>Hyperaktivitet</i>		
Indenfor normalområdet	5	9
I grænseområdet	1	1
Uden for normalområdet	3	3
<i>Kammeratskabsproblemer</i>		
Indenfor normalområdet	1	11
I grænseområdet	0	2
Uden for normalområdet	8	0
<i>Prosocial adfærd</i>		
Indenfor normalområdet	5	7
I grænseområdet	1	3
Uden for normalområdet	3	3
<i>SDQ, total score:</i>		
Indenfor normalområdet	4	13
I grænseområdet	3	0
Uden for normalområdet	2	0
Antal besvarelser	9	13

Kilde: Spørgeskema til forældrene og den unge.

Forældrene og den unges besvarelser viser, at der i forhold til de emotionelle vanskeligheder og problemer med jævnaldrende er stor forskel på, hvordan omfanget af problemer vurderes. Ingen af de unge scorer dem selv uden for normalområdet, mens størstedelen af deres forældre vurderer, at deres barn har problemer på disse områder.

Når den samlede SDQ-score beregnes vurderer alle unge sig som værende indenfor normalområdet, mens forældrenes vurdering er noget mere spredt over de tre kategorier. Det er en bemærkelsesværdig stor forskel mellem besvarelserne. Der er i udregningen af scoren taget højde for, at unge, forældre og professionelle scorer problemer forskelligt⁷, og derfor er forskellen markant. Til sammenligning scores 3 pct. af 15-årige unge fra SFI's børneforløbsundersøgelse (et repræsentativt udvalgt af børn født i efteråret 1995 af mødre med dansk statsborgerskab) som værende 'uden for normalområdet'. I SFI's forløbsundersøgelse af

7. Læs mere hvordan SDQ-scoren udregnes på <http://www.sdqinfo.org/py/sdqinfo/c0.py>.

anbragte børn scores 31 pct. af børnene udenfor normalområdet enten af en medarbejder på en institution eller af deres plejeforældre. I denne undersøgelse er der ligeledes forskelle mellem de unges egne besvarelser og de professionelle. Hvor de professionelle vurderede, at 31 pct. er udenfor normalområdet på den samlede SDQ-score, så vurderer kun 8 pct. af de unge, at de befandt sig der (Lausten m.fl., 2013).

DE UNGES TRIVSEL

Der er stor forskel på, hvordan de unge og deres forældre vurderer deres vanskeligheder, og derfor er det interessant at se på, hvordan de unge oplever deres eget liv, og hvor tilfredse de er med det på måletidspunktet.

I to af spørgsmålene i spørgeskemaet til den unge bliver han/hun præsenteret for et billede af en stige med 11 trin og bliver herefter bedt om at angive på, hvilket trin, hvor trin 10 er bedst og trin 0 er værst, han/hun befinder sig i forhold til spørgsmålet.

Det første spørgsmål handler om, hvordan den unge har det hjemme lige nu. På baggrund af 10 besvarelser er gennemsnittet 7,2 med et minimum på 3 og et maksimum på 10. Det næste spørgsmål handler om, hvordan den unge synes, at hans/hendes liv er lige nu. Baseret på de 10 besvarelser er gennemsnittet 6,0 med et minimum på 3 og maksimum på 10. Forældrene blev ligeledes spurgt om hvordan de vurderede deres eget liv lige nu. De 9 forældrebesvarelser gav et gennemsnit på 6,22, hvor minimum er 2 og maksimum er 9. Der er altså virkelig stor variation i hvordan de unges og forældrenes vurderer deres egen trivsel. Der er både unge og forældre, der vurderer at deres liv er meget dårligt lige nu, mens andre vurderer at deres liv er rigtig godt på nuværende tidspunkt.

WHO-5 er et andet mål for de unges trivsel. Testen består af 5 spørgsmål med 6 svarmuligheder i hver, fra 0 (på intet tidspunkt) til 5 (hele tiden). Pointtal beregnes ved at lægge tallene for svarene sammen og gange med 4. Scoren kan således ligge imellem 0 og 100 point. Jo flere point, jo højere trivsel. En score på 50 eller mindre indikerer, at vedkommende er i risikozonen for stress eller depression. Der er 6 unge, der ligger under 50 point og 7 unge, der ligger over 50 point. Scoren afspejler også den relativt store spredning, der var i de unges vurdering af deres liv lige nu, hvor de vurderede det fra 3 til 10 på en skala fra 0 til 10. Der er altså meget stor forskel på, hvor godt de unge i Labyrint trives.

SKOLE OG FRITID

Afsnittet skole og fritid indeholder 13 spørgsmål. Spørgsmålene findes kun i skemaet til den unge, og de omhandler den unges oplevelser af skolen og aktiviteter i fritiden.

Ud af 11 besvarelser svarer 2, at de ikke går i skole for tiden. Ud af de 9, der svarer, at de går i skole, svarer 6, at 'skolen er nogenlunde',

eller at de 'virkelig godt kan lide den', 2 svarer, at de 'slet ikke kan lide den' og 1 'ved ikke'.

TABEL 3.2

De unges svar på, hvorvidt de indenfor de sidste 3 måneder har haft nogen af disse problemer i skolen. Antal.

	Ja, mange gange	Ja, nogle få gange	Nej	I alt
Du har været ked af det og holdt dig for dig selv	3	3	4	10
Du har haft svært ved at koncentrere dig i timerne	3	5	2	10
Du har haft konflikter med kammeraterne	1	3	6	10
Du er ofte kommet i slåskampe	0	1	9	10
Du har haft konflikter med dine lærere	1	3	6	10

Kilde: Spørgeskema til den unge.

En del af de unge har i løbet af de sidste 3 måneder ofte oplevet at være kede af det og holdt sig for sig selv i skolen. Til sammenligning har 22 pct. af 15-årige børn fra SFI's børneforløbsundersøgelse svaret, at de mange gange eller nogen få gange har været kede af det og holdt sig for sig. Ligesom de unge i Labyrint, så har de 15-årige i SFI's forløbsundersøgelse også haft svært ved at koncentrere sig i timerne i de sidste 3 måneder. Af de 15-årige svarer 50 pct., at de mange gange eller nogle få gange har haft svært ved at koncentrere sig (Ottosen, 2012).

På spørgsmålet om, hvorvidt de har pjækket de sidste 3 måneder svarer 5, at de har pjækket, og 4 at de ikke har. Ud af 9 unge svarer 2, at de er blevet mobbet nogle få gange i løbet af de sidste 3 måneder, og 1 svarer, at han/hun har mobbet nogle få gange i samme periode. Resten har ikke oplevet at være blevet mobbet eller selv mobbet andre.

Ligesom det var tilfældet ved trivselsmålene, så er der også stor variation i de unges besvarelser om, hvorvidt de har skoleproblemer. Men samlet set tegner der sig et billede af, at de unge oplever nogen problemer i forbindelse med skolen, særligt i forhold til koncentration i timerne og pjækkeri.

Venner er vigtige i en alder, hvor den unge i stigende grad løsriver sig fra sine forældre. I spørgeskemaet blev den unge bedt om at skrive, hvor mange gode venner de har. Hertil har 5 svaret, at de har mindre end eller 5 venner, og 4 har svaret, at de har over 5 venner. Dernæst blev de bedt om at svare på, hvor let eller svært de har ved at få venner. Ud af 8 besvarelser har 4 det 'let' eller 'rimelig let' ved at få nye venner, mens 4 har det 'svært' eller 'temmelig svært'. Ud af de samme 8 besvarelser føler 4 sig ensomme 'af og til', 'ofte' eller 'meget ofte', mens 4 har svaret, at de aldrig føler sig ensomme.

Blandt de unge deltager 7 ud af 10 i fritidsaktiviteter, hvoraf 2 deltager tit, og 5 deltager nogle gange. Ingen af de unge har et fritidsjob.

I forhold til de unges fremtidsplaner, så vil 2 gerne finde et arbejde, mens 4 vil i gang med en uddannelse. De 3 resterende har svaret, at de ikke ved, hvad de vil lave.

DEN UNGES SUNDHED

Forskningen har vist, at helbredsproblemer kan bidrage til at forringe den enkeltes livschancer. En svær start på livet rent helbredsmæssigt og alvorlige sygdomme kan forhindre børn i at deltage i samfundet på lige vilkår med deres jævnaldrende (Ottosen m.fl., 2014). Både i spørgeskemaet til unge og forældrene indgår der spørgsmål om sundhed.

Udseende og kropsbevidsthed kan fylde meget blandt de unge, og derfor ønskede medarbejderne i Labyrint at inddrage nogle spørgsmål om dette. Ud af 9 unge svarer 5, at de synes, at deres krop er passende, mens 1 synes, at den er alt for tyk, 2 synes, at den er lidt for tyk, og 1 synes, at den er lidt for tynd. Forældrenes er ligeledes spurgt om, hvordan de synes, den unges krop er. Ud af 9 svarer 3 'passende', 3 svarer 'lidt for tynd', 2 svarer 'lidt for tyk', og en enkelt svarer 'alt for tyk'.

TABEL 3.3

De unges vurdering af deres forhold til, hvad og hvor meget de spiser. Antal.

Har du ...	Ja	Nej	Ved ikke	I alt
... tit ladet være med at spise, selvom du var sulten?	1	7	1	9
... tit spist, også selvom du var mæt?	4	4	1	9
... skammet dig over, hvor meget du spiser?	2	5	2	9
... kastet op med vilje?	1	7	1	9
... bekymret dig meget om hvad, og hvor meget du spiser?	5	3	1	9

Kilde: Spørgeskema til den unge.

Resultaterne i tabel 3.3 viser, at de unge bekymrer sig meget om, hvad de spiser, og hvor meget de spiser. Der er dog ingen af de unge, der har svaret ja til alle spørgsmålene i tabel 3.3, hvilket tyder på, at der ikke på nuværende tidspunkt er alvorlige problemer.

Der er 1 ud af 9, der inden for de sidste 3 måneder har forsøgt at gøre skade på sin krop. Ingen af de 9 har forsøgt at begå selvmord, og af de 8, som har besvaret spørgsmålet vedrørende selvmordsforsøg, er der heller ingen, der har overvejet det.

Forældrene er blevet bedt om at vurdere den unges fysiske og psykiske helbred. Der er 9 besvarelser, og heraf svarer 4, at den unges fysiske helbred er godt, og 5 svarer, at det er nogenlunde. I forhold til den unges psykiske helbred svarer 2, at der godt, mens 3 svarer, at det er nogenlunde, og 4 svarer, at det er dårligt.

Målgruppen for Labyrint spænder fra 12-18 år. Det er stor forskel på erfaringerne med alkohol og stoffer for denne målgruppe, hvilket også afspejler sig i svarerne. Af de 9 har 5 svaret, at de aldrig har drukket alkohol, mens 3 har svaret 'mindre end 1 gang om ugen', og 1 har sva-

ret 'mindst 1 gang om ugen'. Blandt forældrene har 7 svaret, at de ikke tror, at deres barn har drukket alkohol, og 2 har svaret mindre end 1 gang om ugen'.

Ingen af de unge svarer, at de har prøvet stoffer (hash, amfetamin, ecstasy, kokain, andre piller og opløsningsmidler). Igen er forældrene blevet spurgt, om de tror, at deres barn har prøvet stoffer. Der er 8, som har svaret 'aldrig', mens 1 har svaret 'mindre end 1 gang om ugen' til andre piller og opløsningsmidler og 'nej' til de resterende.

FAMILIE RELATIONER

Familier og venner er en vigtig del af de unges liv, og derfor er det et vigtigt emne at inddrage. Der er 8 mødre og 2 fædre, der har besvaret spørgeskemaet. Alle 10 forældre har svaret på spørgsmålet, om hvem den unge bor sammen med. I 3 familier bor den unge sammen med biologisk mor og far, og derudover fordeler resten af besvarelserne sig på, at den unge bor enten med sin biologiske mor eller far med eller uden en ny samlever. Ud af de 10 besvarelser har 9 svaret, at den unge bor hjemme hele tiden, og 1 har svaret, at den unge bor hjemme omtrent halvdelen af tiden hjemme hos den forældre, der har svaret.

Konflikter i hjemmet har betydning for den unges trivsel (Otto- sen, 2012), og derfor er der i spørgeskemaet forskellige spørgsmål omkring konflikterne i familierne, og hvad disse konflikter omhandler.

TABEL 3.4

De unges vurdering af, hvor godt de kommer ud af det med hinanden i familien. Antal.

	Altid	Ofte	Af og til	Næsten aldrig	Aldrig	I alt
I din familie kommer I godt ud af det med hinanden?	2	5	1	0	1	9
Du føler dig tryk derhjemme?	5	2	1	0	1	9
Du føler dig uretfærdigt behandlet?	1	0	2	2	4	9
Du har nok privatliv derhjemme?	5	1	2	0	1	9
De voksne i din familie er gode til at snakke sammen?	5	2	1	0	1	9
De voksne i din familie bagtaler hinanden?	0	0	1	2	6	9
De voksne i din familie skændes tit med hinanden?	0	1	1	3	4	9

Kilde: Spørgeskema til den unge.

Tabel 3.4 viser, at de unge vurderer, at de generelt har det godt derhjemme, de føler sig trygge og har nok privatliv. Kun en enkelt oplever, at de voksne ofte skændes i deres familie. Forældrene er ligeledes blevet spurgt om omfanget af konflikter i hjemmet de sidste tre måneder. Ud af 10 besvarelser har 5 svaret 'næsten aldrig' eller 'aldrig', 3 svaret 'af og til' og 2 har svaret 'ofte'.

Resultaterne i tabel 3.5 viser, at konflikterne i høj grad omhandler regler i hjemmet. Derudover fylder pligter, skole, den unges pengeforbrug og forskellig syn på den unges venner mest i konflikterne. Forældrene er desuden blev spurgt, om det er svært at løse konflikterne. Halvdelen af forældrene (5 besvarelser) vurderer, at det ofte er svært, mens 4 vurderer, at det kun nogle gange er svært. En enkelt svarer, at det ikke er svært.

De unge er stillet det samme spørgsmål, og her vurderer 1, at det ofte er svært, mens 6 har svaret, at det nogle gange er svært, og 2 har svaret, at det ikke er svært.

TABEL 3.5

Forældrenes besvarelse, fordelt efter, hvad konflikterne i hjemmet handler om.
Antal.

Konflikterne handler om ...	Ja	Nej	I alt
... regler i hjemmet.	6	4	10
... barnets/den unges pligter.	3	7	10
... regler for fester, hjemkomsttider og lignende.	1	8	9
... at barnet/den unge ikke passer sin skole eller uddannelse.	3	7	10
... barnets/den unges pengeforbrug og ønsker om penge.	3	7	10
... jeres forskellige syn på barnets/den unges kammerater.	3	7	10
... din ængstelse for, hvad barnet/den unge laver, fx kriminalitet, forbrug af alkohol og stoffer.	1	9	10

Kilde: Spørgeskema til forældrene.

Resultaterne i tabel 3.5 viser, at konflikterne i høj grad omhandler regler i hjemmet. Derudover fylder pligter, skole, den unges pengeforbrug og forskelligt syn på den unges venner mest i konflikterne. Forældrene er desuden blev spurgt, om det er svært at løse konflikterne. Halvdelen af forældrene (5 besvarelser) vurderer, at det ofte er svært, mens 4 vurderer, at det kun nogle gange er svært. En enkelt svarer, at det ikke er svært.

De unge er stillet det samme spørgsmål, og her vurderer 1, at det ofte er svært, mens 6 har svaret, at det nogle gange er svært, og 2 har svaret, at det ikke er svært.

Som det fremgår af tabel 3.6 benytter forældrene sig af ros og belønning til at fremme god opførsel og skælder ud og siger den unge ikke må noget, han/hun gerne vil, når der har været konflikter. De samme spørgsmål er brugt i SFI's Børneforløbsundersøgelse, hvor tallene viser, at brug af forskellige opdragelsespraksisser varierer i forhold til mængden af ressourcer i hjemmet. Således er anvendelsen af strafelementer signifikant mere udbredt i hjem med begrænsede ressourcer end i ressourcestærke hjem. Det drejer sig fx om at sende den unge ind på værelset, at markere, at noget er forkert ved at tage hårdt fat i den unge, ved at give stuearrest eller ved at tilbageholde dele af lommepengene. I relation hertil står, at også brugen af belønning, når barnet har gjort noget rigtigt, er signifikant mere udbredt blandt ressourcetsvage familier end

blandt ressourcestærke. Der er derimod ingen forskel i brugen af at fortælle den unge, når han/hun har gjort noget forkert, at rose, når den unge har gjort noget godt, at skælde ud eller at nægte han/hun noget, han/hun gerne vil, set i forhold til ressourcer i hjemmet (Hestbæk m.fl., 2008).

TABEL 3.6

Forældrenes svar på, hvor ofte de har reageret på følgende måder de sidste 3 måneder. Antal.

	Aldrig	1-3 gange om måneden	1 gang om ugen	2-5 gange om ugen	Hver dag	I alt
Jeg har fortalt den unge, at han/hun har gjort noget forkert.	1	4	2	2	0	9
Jeg har rost, når den unge har gjort noget rigtigt.	1	2	2	1	3	9
Jeg har skældt ud eller råbt.	2	3	4	0	0	9
Jeg har sendt ham/hende ind på værelset.	6	3	0	0	0	9
Jeg har belønnet, når den unge har gjort noget rigtigt.	1	2	4	2	0	9
Jeg har markeret, at noget er forkert ved at tage hårdt fat i ham/hende.	8	1	0	0	0	9
Jeg har givet stuearrest.	8	1	0	0	0	9
Jeg har sagt, den unge ikke må noget, som han/hun gerne vil.	3	3	2	1	0	9
Jeg har tilbageholdt alle eller en del af lommepengene.	8	1	0	0	0	9
Jeg har truet med at smide ham/hende ud hjemmefra.	9	0	0	0	0	9

Kilde: Spørgeskema til forældrene.

Forældrene vurderer generelt, at de har et fortroligt forhold til deres børn, og at de unge også har gode voksenrelationer udenfor familien. Ud af de 10 besvarelser, har 5 forældre svaret, at de har et fortroligt forhold til den unge, og 5 har svaret, at de har et delvist fortroligt forhold. Der er 9 forældre, der har svaret på, hvorvidt den unge har andre voksne ud over familien, som han/hun føler sig særligt knyttet til. Her har 6 svaret, at den unge er særligt knyttet til enten voksne venner til familien, voksne i skolen eller andre. Der er 3, som har svaret 'ved ikke'.

Der er 7 af de unge, som har svaret på spørgsmålet, om de har et fortroligt forhold til deres mor, hvoraf 5 har svaret, at de fortæller hende næsten alt, eller at de fortæller hende nogle ting. Alle 7 unge svarer desuden, at de oplever "altid" eller "ofte", at deres mor holder af dem. I forhold til deres far, så svarer 4 ud af 6 unge, at de fortæller ham næsten alt, eller at de fortæller ham nogle ting. De sidste 2 svarer, at de ikke fortæller ham særligt meget. Alle 6 unge oplever, at deres far altid holder af dem.

I forhold til konfliktniveauet mellem forældrene har 5 af forældrene svaret, at de sjældent eller meget sjældent har haft konflikter med deres partner indenfor de sidste 3 måneder. Der er 1, som har svaret 'af og til', mens den sidste har svaret, at den pågældende ikke har nogen

partner for tiden. Blandt de 8, der har en partner, havde 4 ikke svært ved at løse konflikten, og 4 fandt det kun svært nogle gange.

OPLEVELSE AF FORÆLDRESKAB

Som før nævnt måler PSS, den belastning forældre oplever i forhold til at have børn, hvor høje værdier er udtryk for højere niveau af belastning i forældrerollen. Der er i alt 9 besvarelser af spørgsmålene, der hører til PSS. Scoren ligger i gennemsnit på 62 med et minimum på 52 point og et maksimum på 72 point. En høj score er udtryk for, at forældrene oplever en høj belastning i forældrerollen. Der findes endnu ikke danske normtal for PSS, men i et amerikansk studie af Berry og Jones fandt de et gennemsnit på 43,2 og en standardafvigelse 9,1 (Berry & Jones, 1995). Resultatet viser, at forældrene i Labyrint oplever en stor belastning og meget stress i deres forældreskab sammenlignet med gennemsnittet i Berry og Jones' studie.

Det kan være, at det er denne stress, der kommer til udtryk i forældrenes vurdering af, hvordan deres liv er lige nu. Forældrenes besvarelser gav et gennemsnit på 6,22 med et minimum på 2 og et maksimum på 9. Der er altså stor variation i forældrenes trivsel og lave vurderinger kan hænge sammen med den oplevede belastning i forældrerollen.

FORÆLDRENE SUNDHED

Forældrene har på samme måde som de unge også vurderet deres eget fysiske og psykiske helbred. Ud af 9 besvarelser om det fysiske helbred har 2 svaret 'virkelig godt', 3 har svaret 'godt', 1 har svaret 'nogenlunde', og 3 har svaret 'dårligt'. De 9 har også svaret på spørgsmålet om, hvor ofte de tror, at deres fysiske tilstand påvirker hverdagen med den unge. Her svarer 2, at det gør den aldrig, mens 4 svarer, at det gør den sjældent, 2 svarer somme tider, og 1 svarer, at det gør den ofte.

Forældrenes besvarelser om deres psykiske helbred fordeler sig nogenlunde ligesådan. Ud af 9 besvarelser til spørgsmålet om, hvordan de har det psykisk for tiden, har 5 svaret 'virkelig godt' eller 'godt', 1 har svaret 'nogenlunde', mens 1 har svaret 'dårligt', og 2 har svaret 'meget dårligt'. De 9 har også svaret på spørgsmålet om, hvor ofte de tror, at deres psykiske tilstand påvirker hverdagen med den unge. Her er der igen 2, som svarer 'aldrig', 3 svarer 'sjældent', 2 svarer 'somme tider', mens 1 svarer 'ofte', og 1 svarer, at det gør den altid.

På spørgsmålet om, hvor tit forældrene drikker alkohol, har 4 svaret 'aldrig', 3 svaret 'mindre end en gang om måneden, men flere gange om året', og 2 har svaret 'en gang om måneden'. Forældrenes besvarelser er langt fra den gennemsnitlige danskers alkoholvaner. Tal fra Sundhedsstyrelsen viser, at 18 pct. af overskrider lavrisikogrænserne, der er max. 14 genstande for mænd og 7 genstande for kvinder om ugen (Sundhedsstyrelsen, 2014).

Ingen af forældrene har eller har haft et regelmæssigt forbrug af stoffer (hash, amfetamin, ecstasy, kokain, andre piller og opløsningsmidler).

SAGSBEHANDLER SKEMA

Sagsbehandleren skulle svare på et spørgeskema ved endt behandling. Spørgeskemaet var kort og fokuserede hovedsageligt på, hvor motiveret familien havde været og deres fremmøde til aftalerne med sagsbehandleren.

TABEL 3.7

Sagsbehandlerens besvarelser om, hvorvidt den unge og forældrene har været motiveret for at deltage i indsatsen, og om de har overholdt aftalerne om møder. Antal.

Angiv din grad af enighed/uenighed	Meget uenig	Noget uenig	Hverken enig eller uenig	Noget enig	Meget enig	I alt
Den unge har i høj grad været motiveret for at deltage i indsatsen.	5	5	0	2	0	12
Familien har i høj grad været motiveret for at deltage i indsatsen.	5	3	1	1	2	12
Den unge har overholdt aftaler om møder.	5	4	0	1	2	12
Familien har overholdt aftaler om møder.	5	3	1	1	2	12

Kilde: Spørgsmål til sagsbehandleren.

Tabel 3.7 viser, at sagsbehandlerne ikke vurderer, at familierne har været motiveret for at deltage i indsatsen og har haft svært ved at overholde aftaler med sagsbehandleren. Det er en betydelig andel, og et område der er værd at se nærmere på for at finde ud af, hvorfor familierne ikke er motiverede, og hvorvidt der kan ændres på dette.

Da Labyrint introducerer en ny tværgående samarbejdsform blev sagsbehandlerne bedt om at vurdere, hvorvidt alle relevante medarbejdere havde været inddraget i forløbet. Til det svarede 8 ud af 12 'ja', og 4 svarede 'nej'.

OPSAMLING OG PERSPEKTIVERING

OPSAMLING OG PERSPEKTIVERING

Resultaterne fra Labyrint bygger på besvarelser fra 10 forældre, 13 unge og 12 sagsbehandlere. Forældrene og de unge har udfyldt spørgeskemaet inden opstarten i Labyrint, og sagsbehandleren har svaret ved afslutningen. Data er indsamlet fra juni 2013 til februar 2015.

Resultaterne viser tre interessante hovedpunkter:

Der er utrolig stor forskel på, hvordan forældrene og den unge vurderer den unges problemer, hvilket kommer til udtryk i deres besvarelser på SDQ'en. Særligt på spørgsmålene om emotionelle vanskeligheder og problemer med jævnaldrende er der stor forskel. Ingen af de unge scorer sig selv uden for normalområdet, mens størstedelen af forældrene vurderer, at deres barn har problemer på disse områder. Der er altså meget forskellige opfattelser af, hvilke problemer der ligger til grund for, at familien er i Labyrint, hvilket kan få betydning for behandlingsforløbet, og hvor motiverede de unge er for at deltage, hvis de ikke selv vurderer, at deres problemer er alvorlige.

Selvom de unge ikke vurderer omfanget af deres problemer på samme måde som deres forældre, så er der andre spørgsmål, hvor nogle af de unge selv tilkendegiver, at de ikke trives. På spørgsmålet om, hvordan den unge synes, hans/hendes liv er lige nu på en skala fra 0 til 10 er gennemsnittet 6, men spredningen er fra 3 til 10. Der er altså nogen unge, der scorer ret lavt på dette mål.

Et andet interessant mål er forældrenes oplevede stress i forældreren, som vi måler ved PSS (Parent Stress Scale). Resultaterne viser, at forældrene oplever en høj grad af stress i forbindelse med forælderrollen sammenlignet med et gennemsnit hos almindelige forældre. Resultaterne giver ikke et billede af, hvad denne stress skyldes, da både forældrene og den unge føler, at der er en stor grad af fortrolighed og et relativt lavt konfliktniveau i hjemmet.

Det vil derfor være yderst interessant både at undersøge nærmere, hvad forældrenes stress skyldes, og hvordan der kan tages hånd om dette i Labyrint-indsatsen, samt hvad der ligger bag forskellene mellem forældrenes og den unges vurdering af problemerne. Et af de forhold, der ikke er afdækket i dataindsamlingen, er, hvorvidt den unge er indblandet i kriminalitet. Hvis forældrene oplever, at deres barn er på vej ind i kriminalitet og andre problemer, så kan det forklare en del af den stress, forældrene oplever. Hvis de unge ikke oplever deres adfærd som et problem, så kan det muligvis forklare en del af den forskel, der er mellem forældrenes og den unges vurdering af problemerne.

Set i lyset af de to foregående punkter er sagsbehandlernes besvarelser vedrørende familiernes motivation ligeledes interessante. Sagsbehandlerne vurderer, at en del af de unge og forældrene ikke har været motiverede og ikke har overholdt mødeaftalerne. Dette skyldes muligvis, at den unge og forældrene ikke er enige om årsagen til, de er henvist til Labyrint og problemernes omfang, hvilket kan påvirke motivation.

LITTERATUR

- Bech, P. (2011): Klinisk psykometri. Munksgaard Danmark.
- Berry, J.O. & W.H. Jones(1995): The Parental Stress Scale: Initial Psychometric Evidence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12, s. 463-472.
- Goodman, R. (1997): The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38, s. 581-586.
- Hestbæk, A-D, C. Mattson & A.R. Andersen (2008): *11-åriges hverdagsliv og trivsel. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 08:16.
- Lausten, M., D. Andersen, P.R. Skov & A.A. Nielsen(2013): *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer, Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 13:07.
- Lausten, M., H. Hansen & V.M. Jensen (2013): *God praksis i forebyggende arbejde. Samlet evaluering af dialogprojektet*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 13:04.
- McDowell, I. (2010): "Measures of self-perceived well-being". *Journal of Psychosomatic Research*, 69(1), s. 69-79.
- Ottosen, M.H. (red.) (2012): *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 12:30.
- Ottosen, M.H, D. Andersen, K.M. Dahl, A.T. Hansen, M. Lausten & S.V. Østergaard (2014): *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2014*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 14:30.

Sundhedsstyrelsen (2014): *Danskeres Sundhed. Tal fra den nationale sundhedsprofil*. København: Sundhedsstyrelsen.